

Тернопільська В.І.

*доктор педагогічних наук, професор,
Київський університет імені М.П. Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Виклики воєнного часу вимагають перевірених ефективних стратегій надання соціальних послуг, розробки механізмів оптимальної інтеграції інноваційних технологій у розвиток соціальної сфери, формування у фахівців соціальних компетентностей, пов'язаних із оцінюванням соціальних послуг. Система надання соціальних послуг залежить від рівня сформованості законодавчої бази, інтернет-ресурсів, комунікаційних каналів Інтернету, що забезпечують здатність індивіда орієнтуватись не лише в законодавчому, інформаційному середовищі загалом, а й

оволодівати та оперувати інформацією стосовно професійної діяльності в соціальній сфері.

Теоретичні та методичні засади соціальної роботи досліджували О. Безпалько, В. Бочарова, І. Зверева, А. Капська, Л. Сердюк, Т. Семигіна, Н. Ларіонова, О. Карпенко та ін.

Безсумнівно соціальна робота інтегрує непросту систему видів діяльності, серед яких невід’ємними складовими виступають взаємодія з клієнтами соціальної служби, комунікація з людьми, вирішення нагальних потреб в їх інтелектуальному, моральному, фізичному розвитку, створення сприятливих умов для життєвого самовизначення й самореалізації кожної особистості. Відтак соціальному працівнику важливо бути комунікабельним, володіти уміннями захищати права клієнтів, оцінювати соціальну ситуацію, допомагати клієнту вийти з кризової ситуації.

Успішна діяльність соціального працівника передбачає також уміння досліджувати та активно впливати на тенденції ринку соціальних послуг. Своєю чергою, соціальне обслуговування населення є системою соціальних заходів, яка передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом’якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності [2]. В Україні робота щодо соціального обслуговування здійснюється за двома ключовими напрямками: 1) посилення матеріальної підтримки (пенсійне забезпечення, соціальні виплати, пільги, компенсації); 2) розвиток і вдосконалення системи соціального обслуговування та соціальних послуг.

Так, соціологічною групою «Рейтинг» в рамках проєкту «Україна в умовах війни» [3] проведено комплексне опитування, метою якого було дослідження того, яким чином війна змінила звичне життя наших громадян. Це, перш за все, проблеми соціально-економічного становища громадян, їхньої готовності до адаптації у нових реаліях, сподівань і планів на майбутнє. Зокрема, серед українців, які мали роботу до війни, половина (53 %) сьогодні не працюють, 22 % – працюють у звичному режимі, 21 % – віддалено або частково, лише 2 % – знайшли собі нову роботу. Це показник не лише економічних проблем, але й соціально-психологічних. Відомо, що робота – це не тільки заробіток, а ще й звичний спосіб життя, комунікація й взаємодія з іншими, це впевненість, а відтак і адекватна самооцінка та нормальний психічний стан. Під час війни суттєва частина громадян втратила таку підтримку та отримала високий

рівень дезадаптації. Зрозуміло, що найбільш це торкнулося мешканців Сходу – (74 %), молоді до 35 років – (60 %) та тих, хто покинув свою домівку – (66 %).

Безсумнівно, що заробіток (дохід) задовольняє базові потреби людини, дає відчуття безпеки та знижує тривогу перед невизначеним майбутнім. Згідно опитування, економічне становище громадян внаслідок війни не змінилося лише у 18 %, натомість у 52 % – погіршилося. З врахуванням соціально-економічної та психологічної важливості зайнятості важливо наскільки це можливо відновити роботу.

Стосовно кризових ситуацій під час війни, то 44 % українцям довелося тимчасово розділитися з сім'єю. Найбільше таких на Сході (54 %), найменше – на Заході (39 %). Серед молоді таких 50 % – це за віком найбільший показник. Це психологічно важке випробування, особливо під час війни. До того ж, комунікація з родиною, перебування в сім'ї – важлива складова психологічної підтримки та емоційної адаптації до подій [3]. У такий спосіб шкода (психологічна, матеріальна, фізична), що завдана війною, базовими діями, тимчасовою окупацією є одним із чинників, які негативно впливає на життя людини, сім'ї, тому сьогодні більшість наших громадян потребують допомоги соціальних працівників.

Слід зазначити, що організовуючи допомогу з надання соціальних послуг населенню в умовах воєнного стану, Міністерство соціальної політики рекомендувало місцевим органам влади працювати за механізмом надання соціальних послуг екстрено (кризово), особливо це стосується громадян, які перебувають на територіях ведення бойових дій та внутрішньо переміщених осіб. Така організація роботи забезпечує оперативне, протягом однієї доби, прийняття рішення про надання соціальних послуг. Крім того, рекомендовано місцевим органам влади делегувати, за потреби, прийняття рішень про надання соціальних послуг безпосередньо надавачам, що також скорочує строки з надання допомоги.

Наголосимо на важливості підписання президентом України 26 квітня 2022 р. прийнятого Верховною Радою України 14 квітня 2022 р. закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях». Прийнятим законом вносяться зміни до законів України «Про соціальні послуги», «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Актуальними, особливо у воєнний час, є використання інформаційно-комунікаційних технологій як сукупності технологічних інструментів та

ресурсів для забезпечення процесу комунікації, створення, поширення, збереження й управління інформацією щодо надання соціальними працівниками допомоги людям, які опинилися у скрутній ситуації та їх підтримки.

Отже, соціальна політика держави спрямована на досягнення гідного рівня життя населення, подолання або пом'якшення труднощів, особливо в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях : Закон України № 2193-IX від 14 квітня 2022 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>
2. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник / С. О. Омельченко, В. І. Тернопільська, Н. М. Чернуха, Я. О. Співак, О. С. Бакуліна та ін. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Моторіна, 2021. 229 с.
3. Україна в умовах війни: проект. Соціологічна група «Рейтинг».
URL: <https://ratinggroup.ua/research/ukraine/>